

Mededelingen Heemkundige Kring
Groot-Haaltert - 3-maandelijks ledenblad

29e jaargang 2009 - nr. 1

Redactie:

Diepeweg 15, 9450 Haaltert
Voorzitter - Secretariaat
Willy De Loose
053/83.08.81

Bestuursleden:

Denderhoutem:

Hans Sonck

Haaltert:

Jan Paul De Graeve

Marc De Moyer

John Scheerlinck

Christophe Provost

Heldergem:

Roger De Troyer

William Minnaert

Kerksken:

Joris De Kegel

Documentatiecentrum:

Warandegedebouw Sint-Goriksplein 17,
9450 Haaltert.

Open: eerste en derde zondag en tweede
donderdag van de maand van 10 tot 12
uur.

Ruiladres:

Diepeweg 15, 9450 Haaltert

Lidmaatschap: € 10

Steunend lid: € 15

Rek.nr. 439-5083061-63

Heemkundige Kring Groot-Haaltert

Email:

willydeloose@skynet.be

info@hkhaaltert.be

Website:

www.hkhaaltert.be

Elke auteur is verantwoordelijk voor
zijn/haar teksten.

Teksten mogen overgenomen worden mits
bronvermelding.

HK Haaltert is lid van 'Heemkunde Oost-Vlaanderen'.

Redactioneel

Eén van de medestichters van de Heemkundige Kring was Edgard Huylebroek uit Denderhoutem. Hij was bijna 30 jaar bestuurslid en actieve medewerker en wil het nu op 86-jarige leeftijd wat rustiger aan doen. Wij gunnen het hem van harte.

Van de meer dan 100 nummers van het tijdschrift 'Mededelingen Heemkundige Kring' zijn er weinige zonder bijdrage van Edgard. Ook publiceerde hij drie belangrijke studies over zijn geboortedorp: 'De SintAmandusparochie, vroeger en nu', 'Landboek Denderhoutem anno 1699', en 'Denderhoutem door de eeuwen heen'.

Wij wensen onze medewerker nog heel veel boeiende jaren in optimale gezondheid en hopen dat hij sporadisch toch nog enkele bijdragen neerpent voor ons tijdschrift.

En dit nog: voelt iemand van Denderhoutem met geschiedkundige, genealogische of heemkundige interesses zich geroepen onze werkgroep te versterken? Van harte welkom.

Ook onze medewerker Roger De Troyer (Heldergem) verdient een pluim. In dit nummer staat zijn 100e bijdrage. Vooral zijn bijdragen 'Oe zeggen men 't ommel in 't eljergems' en zijn familiegeschiedenissen worden zeer gesmaakt.

Graag danken wij ook de talrijke leden die het lidmaatschap voor 2009 hernieuwden. In dit nummer zit nog een herinnering voor diegenen die het nog niet deden. Met dank voor een positieve respons. Wij hopen met jullie steun onze kring verder te kunnen uitbouwen.

Stamboomonderzoekers, leerlingen en studenten, maak gebruik van de uitgebreide informatie die jullie vinden in ons documentatiecentrum. Wij helpen graag bij de opzoeken.

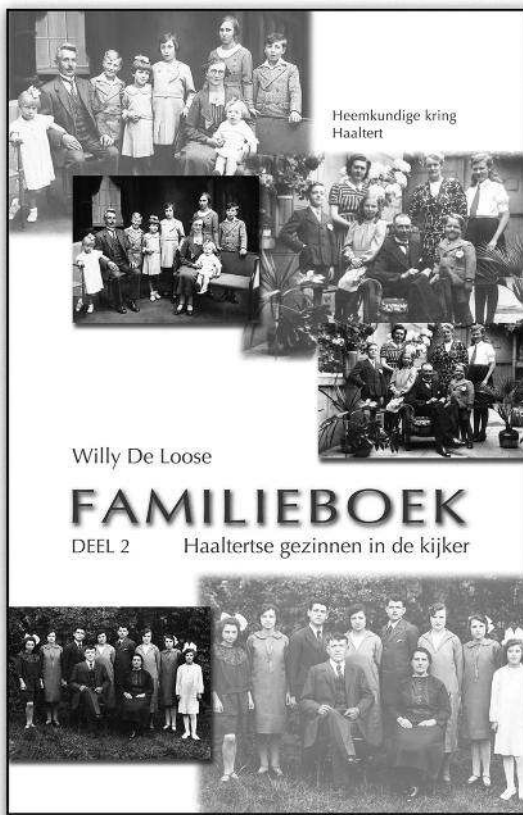
Hernieuw nu je lidmaatschap!

Slechts € 10 of € 15 (steunend lid)

voor interessante informatie over je geboortedorp.

Rek.nr. 439-5083061-63

Familieboek II

De uitgave kende een groot succes en was vlug uitverkocht.

Een nieuwe reeks werd bijgedrukt en is vanaf nu verkrijgbaar bij de bestuursleden en in het archief.

Het kan ook door storting van het bedrag op rek. 439-5083061-63 van HK Haaltert.

€ 30 – leden HK € 25

(Verzendingskosten buiten Haaltert € 7)

Wil je nog een exemplaar? Wees er vlug bij!

Ook verkrijgbaar in de boekhandels Bart Gees te Kerksken en Scheerlinck te Haaltert.

Correcties en aanvullingen Familieboek II

- Blz. 27: lees Juliette i.p.v. Julia
1e kolom kwartierstaat bijvoegen: Arthur ° 06-11-1914 (x Yvonne Pardaens)
- Blz. 50: lees gezinsfoto ca 1938 i.p.v. 1935
lees Wilfried i.p.v. Magdalena, lees De Witte i.p.v. De Wit
- Blz. 51: bijvoegen in kwartierstaat: Wilfried ° 1935
- Blz. 60: gezinsfoto 1942 i.p.v. 1945
- Blz. 168: lees 'In 1949 ...' i.p.v. 1946, lees Anny i.p.v. Annie
foto 7 meisjes: verz. Hilde Michiels
- Blz. 169: 3e kolom kwartierstaat: lees Michiels Renatus + Aalst, 27-12-1979 ipv
Iddergem
- Blz. 190: wijzig 'p' naar 'x'
- Blz. 201: 2e kolom kwartierstaat: lees x Dhtm, 07-01-1933 i.p.v. 07-11-1933
- Blz. 237: 4e kolom kwartierstaat: lees Van Durme Adrianus Lodewijk i.p.v.
Franciscus en lees De Cooman i.p.v. Cooman
- Blz. 250: tekst onder foto: lees x Remy Guns i.p.v. Remy Gees
- Blz. 252: lees verz. Godelieve i.p.v. Veerle
- Blz. 278: lees Camiel Hector i.p.v. Paul De Graeve
- Blz. 285: lees Jozef Placide Meert i.p.v. Jozef Placide De Pelsmaeker.
- Blz. 326: lees De Cooman Maria Theresa i.p.v. Theresa

Van Heldergerm naar Amerika (2)

Familie Aloïs De Bodt – Louise Cesarine Beerens

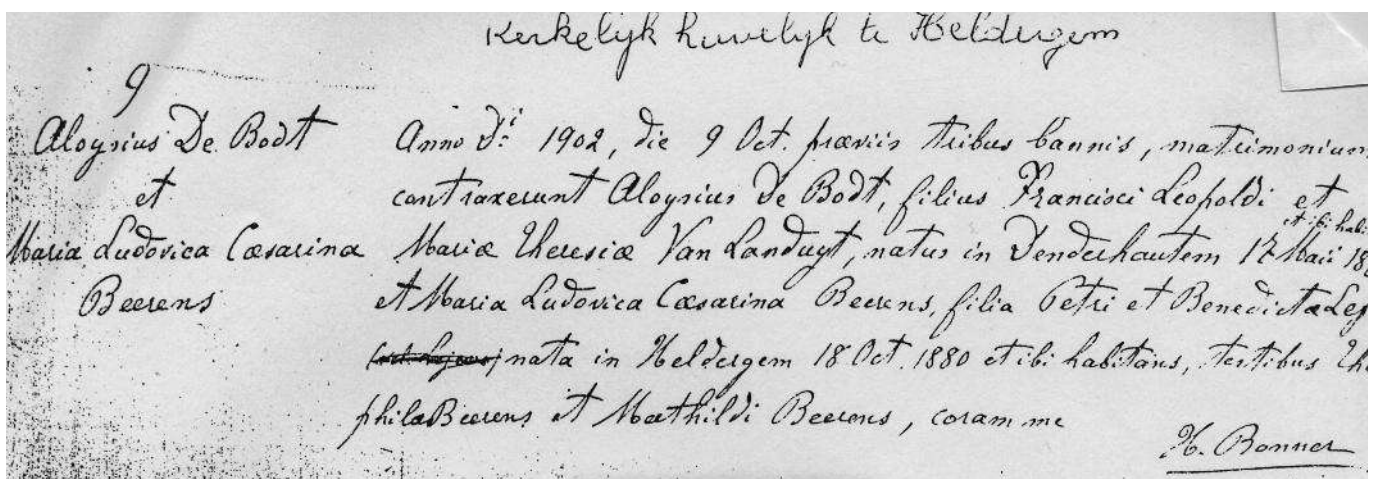
Franciscus De Bodt vader van Aloïs

Aloïs De Bodt zoon van Franciscus Leopold en Maria Theresia Van Landuyt, werd geboren te Denderhoutem in de wijk Stichelen op 17 mei 1876. Aloïs was een loteling. In die tijd werd door loting bepaald wie dienstplichtig zou worden. Vader had geluk, het lot was hem gunstig. Hij hoefde geen soldaat te worden of strijd te voeren in W.O.I.

Mijn vader werd op jonge leeftijd wever van beroep. Mijn moeder stamde uit een welgestelde boerenfamilie. Helaas was het weverken niet welkom in de trotse familie Beerens. Toch bleven vader en moeder hun grote liefde trouw. Zij trotseerden elke tegenstand en uiteindelijk huwden zij in Heldergerm op 19 oktober 1902.

Maar een toekomst opbouwen was voor hen niet haalbaar in het kleine dorpje. Hoewel vader werkte als dagloner en moeder zorgde voor haar gezin en daarnaast Brusselse naaldkant uitgaf, verdienden ze onvoldoende. Maar vader was een doordrijver, hij gaf nooit op en besloot de grote plas over te steken. Hij wou zijn geluk beproeven in het verre Amerika en daar proberen een beter bestaan op te bouwen. Hij zocht en vond werk op een schip dat regelmatig afvaardigde naar het land der duizend mogelijkheden. Hij vertrok alléén en voor de eerste maal in 1909.

In Amerika was er geen gebrek aan werk en hij verdiende er goed. Hij kwam elk jaar naar huis, meestal werkend op het schip zodat de overtocht niets kostte en hij bracht dollars en geschenken mee voor vrouw en kinderen. Waarschijnlijk kon hij dat allemaal doen omdat hij een zeer sterke en gezonde man was met een helder en vooruitziend verstand. Het duurde tot 1916 dat hij genoeg gespaard had om een hoeve te kopen en voor vrouw en 7 kinderen de overtocht te betalen. Emigreren was in die jaren niet zo eenvoudig want men moest aan bepaalde voorwaarden voldoen, vast werk hebben en een woning of verblijfplaats. De gezondheidstoestand werd streng gecontroleerd. Personen met een slecht gebit werden niet toegela-

ten. Men ging er van uit dat zieke tanden slechte bacteriën produceerden en dus een reëel gevaar vormden voor de gezondheid.

In 1916, volop in oorlogstijd vertrok moeder naar Amerika. Zij was toen 36 jaar oud en had 7 kinderen. De jongste was 2 jaar en de oudste zoon was 14 jaar. Met paard en kar bracht Mil Fonck hen naar het station te Burst. Van daar met de trein tot Rotterdam. Het was geen plezierreisje, onderweg moesten ze meermaals overstappen. Moeder had een voorraad brood en peperkoek bij, maar niet voldoende om die 7 hongerige buikjes te vullen. Die avond sliepen zij met veel andere reizigers in de grote zaal van de scheepvaartmaatschappij.

's Morgens kregen zij een gratis ontbijt. Daarna met pak en zak op dat reusachtig schip. Zij reisden derde klas omdat zulks het voordeligste was. Het was een gevaarlijke overtocht en vaak moest er een omweg gemaakt worden om veilig uit de buurt te blijven van de vijandelijke schepen. Goddank hadden zij geluk en bereikten ongedeerd New-York. De emigratiedienst kwam aan boord en zij brachten moeder en haar kroost naar Ellis Island, waar een geneeskundig onderzoek plaatsvond. De Amerikanen waren zeer vriendelijk en behulpzaam. Zij gaven gratis voedsel en fruit en de kinderen kregen proper ondergoed en nieuwe kleding. Zelfs hun houten kloefen werden vervangen door zwartlederen schoenen. Dan werden zij naar de trein gebracht die rechtstreeks naar Detroit reed. Vader wachtte hen daar op. Zij brachten de nacht door bij vrienden en de volgende morgen vertrokken zij naar

LIBERTY ELLIS ISLAND

The Statue of Liberty-
Ellis Island Foundation, Inc.

[SIGN OUT](#) [HOME](#)

[SIGN OUR GUEST BOOK](#)

Welcome, Joris
Shopping Cart: Empty

SHIP MANIFEST

Manifests often extend over more than one page. Your passenger may be listed in this page, or a few pages forward or back. To see other pages in the manifest, click "previous" or "next." To save or purchase, click "View Original Manifest."

Noordam

[VIEW ORIGINAL MANIFEST](#)

Associated Passenger	Date of Arrival	Port of Departure	Line #	Page #	0141
DeBodt, Cesarine	Aug 05, 1916	Rotterdam, Holland	-	previous	next
					Original page

Manifest for Noordam
Sailing from Rotterdam, Holland

Name	Gender	Age	Married	Ethnicity	Place of Residence
0001. Mendyk, Anna	F	27y	M	Austria/polish	Mentkow, Austria
0002. Mendyk, Franzisek	M	3y	S	Austria/polish	Mentkow, Austria
0003. de Winter, Romanie	F	28y	M	Belgium	Halltert, Belgium
0004. de Winter, Marcel	M	1 1/2 y	S	Belgium/Flemish	Halltert, Belgium
0005. Muylaert, Tofill	M	9y	S	Belgium/Flemish	Halltert, Belgium
0006. Muylaert, Maria	F	8y	S	Belgium/Flemish	Halltert, Belgium
0007. De Vuyst, Isaïe	F	28y	M	Belgium/Flemish	Hildergem, Belgium
0008. de Vuyst, Ermine	F	4y	S	Belgium/Flemish	Hildergem, Belgium
0009. Adamiec, Anna	F	25y	M	Austria/polish	Bestwinka, Austria
0010. Adamiec, Franzisek	M	8y	S	Austria/polish	Bestwinka, Austria
0011. Adamiec, Rudolf	M	7y	S	Austria/polish	Bestwinka, Austria
0012. Adamiec, Anna	F	4y	S	Austria/polish	Bestwinka, Austria
0013. DeBodt, Cesarine	F	32y	M	Belgium/Flemish	Heldergem, Belgium
0014. DeBodt, Achiël	M	14y	S	Belgium/Flemish	Heldergem, Belgium
0015. DeBodt, Feofiel	M	13y	S	Belgium/Flemish	Heldergem, Belgium
0016. DeBodt, Carolïe	F	11y	S	Belgium/Flemish	Heldergem, Belgium
0017. DeBodt, Alfons	M	9y	S	Belgium/Flemish	Heldergem, Belgium
0018. DeBodt, Germaine	F	7y	S	Belgium/Flemish	Heldergem, Belgium
0019. DeBodt, Ciementine	F	5y	S	Belgium/Flemish	Heldergem, Belgium
0020. DeBodt, Marie	F	1y	S	Belgium/Flemish	Heldergem, Belgium
0021. Biel, Julie	F	27y	M	Austria/polish	Rozkochow, Austria
0022. Figura, Katharine	F	31y	M	Austria/polish	Buczyna, Austria

Associated Passenger	Date of Arrival	Port of Departure	Line #	Page #	76
DeBodt, Cesarine	Aug 05, 1916	Rotterdam, Holland	-	previous	next
					Original page

De Familie De Bodt reisde samen met de familie De Vuyst uit Heldergem en de families De Winter en Muylaert uit Haaltert

Pandora in de staat Ohio, hun nieuwe thuis. Dit plaatsje was uitgestrekt, doch weinig bevolkt.

De woningen stonden twee en soms meer kilometers van elkaar verwijderd, tussen weilanden, akkers en bossen. Om zijn gezin meer welstand te bieden begon vader wijn te maken, bier te brouwen en alcohol te stoken. Hij verkocht die dranken aan de talrijke Europese emigranten die maar moeilijk hun biertje of glas wijn konden missen. Het was in die tijd “droog Amerika”. Het maken, bezitten of verhandelen van alcoholhoudende dranken was streng verboden. Een totaal verbod is in geen enkel land haalbaar. Een matig gebruik van een verfrissend biertje of een lekker glas wijn is gezond. Ik bewonder mijn vader om de moed en de durf om die wet te omzeilen. Gelukkig werd hij nooit verraden of geklist. Zelf was vader zeer matig. In ons gezin was de grote dorstlesser de pomp, bij feestjes dronken we appelcider.

In elk gezin was er minstens één auto. Uiteraard hadden wij een Ford, de enige wagen die betaalbaar was voor een bescheiden gezin. Aan de buitenkant treeplanken om in te stappen.

Vooraan twee lampen die op batterijen werkten. Mica ruiten, die opgerold werden bij grote hitte en bij sneeuwval, want de sneeuw bleef er op plakken en belemmerde het zicht. Ruitenwissers waren nog niet uitgevonden. De claxon was een metalen toeter met rubberen ballon, even knijpen en het ding produceerde geluid. Om het autootje te starten werd vooraan een zwengel ingestoken. Enkele keren draaien, vlug loslaten want het ding sloeg terug en opnieuw proberen tot het lukte en de motor bleef draaien. Mijn drie broers waren als jonge tieners zeer bedreven in het sturen. Er was geen beperking op de leeftijd, ook niet op het aantal passagiers, wij zaten er soms met z'n achten in. Verder droeg de chauffeur alle verantwoordelijkheid voor wat betreft het passeren van de onbewaakte “railroads” en het oversteken van rivieren op bruggen zonder leuning, bij hevige regen spoelde de rivier er over heen, dan was men genoodzaakt de motor stil te leggen en de wagen stapvoets over te duwen.

De schoolplicht was wettelijk tot 16 jaar. Er was slechts één onderwijzer voor alle studiejaren. De jongsten zaten vooraan, de meisjes en de jongens kriskas door mekaar; Toch werkte het systeem perfect. Er waren vakken waarvan allen samen onderricht kregen, ondermeer vaderlandse geschiedenis, aardrijkskunde, zang, declamatie, dans en wellevendheidsvormen.

Godsdienstles werd niet gegeven. Dat was de taak van de verschillende godsdiensten en de ouders bepaalden de keuze. We reden meer dan één uur met de wagen om naar een katholieke kerk te gaan. De pastoor kwam ook af en toe op bezoek bij ons thuis. Hij was zeer democratisch en breeddenkend. Hij zei: “Als in de winter het weer te slecht is mag je gerust naar de protestantse kerk gaan (dat was maar een half uur ver), als je je zondagsplicht maar vervult. Dat kan evengoed in een protestantse kerk als in een katholieke, wij vereren toch allemaal dezelfde God.

Eén keer heb ik de Ku-Klux-Klan in actie gezien. Sinds enkele dagen was een negergezin in Pandora komen wonen. Een dertigtal leden van de clan, in hun lange spookachtige witte kledij, met masker en hoge punthoed begaven zich naar de heuvel en plantten er een groot houten kruis. Het was een maanloze donkere nacht. Zij lieten het kruis branden en de hoogoplaaiende vlammen waren tot ver in de omtrek zichtbaar. Huiveringwekkend! Een eerste waarschuwing aan wie een donkere huid had om zo snel mogelijk Pandora te verlaten. Als de bedoelde personen hier geen gevolg aangaven, zouden ze gewelddadig uitgedreven worden. Zover liet het negergezin het niet komen: nog dezelfde nacht verdwenen ze in alle stilte. Toch zielig en heel onrechtvaardig dat mensen alleen om hun huidskleur uitgedreven worden. En niemand kon daar iets tegen doen, wij konden alleen maar toezien. Bij de Klan waren ongetwijfeld ook burgers uit Pandora, door hun kledij onherkenbaar.

Foto genomen in Amerika ca. 1923

V.l.n.r. zittend: Vader Alois De Bodt, Bertha, Maria, moeder Louise Cesarine Beerens en Alice
 Staande: Germaine, Achiel, Coralie, Theofiel, Clementine en Alfons.

Kinderen van Alois De Bodt en Louise Cesarine Beerens

1. Achiel: °Heldergem 24-09-1902, 1e huwelijk met Octavie Scheys. 2e huwelijk te Brussel met Frieda Padubrin.
2. Theofiel: °Heldergem 27-11-1903, gehuwd te Nederhasselt op 01-06-1929 met Romanie Matthijs.
3. Coralie: °Heldergem 09-12-1905, 1e huwelijk te Heldergem met Charles Anckaer. 2e huwelijk met Michel Clarembeau.
4. Alfons: °Heldergem 12-11-1906, gehuwd te Heldergem op 16-01-1930 met Yvonne De Vuyst.
5. Germaine: °Heldergem 25-12-1908, gehuwd te Heldergem op 24-05-1928
6. Clementine: °Heldergem 16-11-1909, gehuwd te Heldergem op 09-11-1937 met Albert D'Herde.
7. Maria: °Heldergem 17-09-1914, gehuwd te Heldergem op 09-02-1937 met Richard Brackeva.
8. Betha: °Pandora-Ohio U.S.A. 18-06-1917, gehuwd te Heldergem met Gaston De Winne.
9. Alice: ° Pandora-Ohio U.S.A. 17-11-1921, gehuwd te Heldergem op 25-01-1941 met Alfons Volckaert.
10. Remi: °Heldergem 30-08-1924, gehuwd te Haaltert op 16-09-1949 met Denise Vercruysen.

Mijn ouders waren moedige, werklustige, blijde mensen. Ik heb alle bewondering voor hen. Vooral ben ik dankbaar voor het leven dat ze mij schonken. Ik ben geboren te Pandora in 1917 en kwam terecht in een paradijselijk midden. Vele handen hebben mij gedragen en vertroeteld. Broer Theofiel was mijn peter en zus Carolie mijn meter.

In onze woning hadden wij verlichting met batterijen. De telefoon was nog heel primitief. Als men iemand opbelde rinkelde de bel in alle woningen. Als het rinkelen ophield noemde men de naam van de persoon die men wilde spreken, maar iedereen kon het gesprek horen.

De winters waren zeer koud met veel sneeuw, maar adembenemend mooi was de hemel, bezaaid met miljoenen schitterende sterren. Als wij op kerstnacht in open slee en paard met rinkelende belletjes, over de sneeuw slieden op weg naar de middernachtmis, was dat een onvergetelijke gebeurtenis.

Alois De Bodt en Louise Beerens met dochter Bertha

Het verhaal van Bertha gaat nu verder: als een talentvolle schrijfster beschrijft ze op boeiende wijze de zolder van haar grootvader Petrus Beerens.

De enorme zolder besloeg de hele oppervlakte van het woonhuis. Een brede schouw splitste de zolder in twee delen. Samen met het gebinte steunde deze schouw het laagafhangende pannendak. Bij gebrek aan voldoende slaappleaats werd mijn ledikant gewoon op de zolder neergezet, pal onder de dakpannen. De grote slaapkamer met daarin drie grote bedden waarin de zes meisjes sliepen en een kleine slaapkamer waarin Alfons sliep zijn gemaakt in een later stadium. Een eenvoudige blauwgestrepte beddezak, was gevuld met "poillen", dat is kaf van lijnzaad.

Het is fris in de zomer en voelt warm aan bij koudere temperaturen. Het hoofdkussen was opgevuld met borstveren van kippen en eenden. Van uit deze primitieve legerstede observeerde ik die eerste avond mijn omgeving en toog op onderzoek. Rond de schouw lagen rogge, tarwe en haver netjes van mekaar afgeschermd. Onder het laagste gedeelte van de zolder bevond zich een zak met oranjekleurige maïs om de kippen te verwennen. Een zak lichtbruin roggemeel was een delicatessie voor de varkens. Kriel voor de jonge kalveren, geplette haver voor het paard. Fijne witte bloem voor het bakken van 't dagelijks brood. Wekelijks werden in de bakoven die warm gestookt werd met doornenhout, zo'n twaalf karrenwielbroden gebakken. Naast het trapgat stonden nog zakken met zemelen en lijzemeelkoek, een lekkernij voor de melkkoeien. Daarnaast stond een houten bak met bitterpeeën. Dat wordt gebruikt om de smaak van koffie te stimuleren, soms ook om meer kleur bij te brengen.

Bitterpee is een wortel die gebrand en gemalen werd en zo bekomt men de cichorei die in de volksmond "bitterpee" genoemd werd. Het werd ook als groente gegeten. Veel later en nu trouwens nog, gebruikt men de bitterpeewortel om witloof te telen. Er stond ook een bascule, deze is onontbeerlijk voor de boer. Als hij 50 kg. graan naar de maalder brengt, wil hij ook 50 kg. terug krijgen en dat controleert hij dan ook heel nauwkeurig. Verderaf ontdekte ik een houten koffer, veilig afgesloten met een hangslot. Ik kon het deksel een paar millimeter optillen en probeerde door de spleet te gluren. Tevergeefs, de koffer gaf haar geheimen niet prijs. Tot op latere datum, tante Tilleken (Mathilde) mij haar schatten toonde. Allemaal spullen van haar overleden moeder. Een

zwarte kapmantel van echte lakenstof. De sierlijke plooiën vielen van aan de schouders naar beneden. De hoofdkap lag daaroverheen, de binnen zijde blinkend, de buitenkant dof, typisch kenmerk van echt laken. Een grijze jak met pofmouwen, de voorkant versierd met Brusselse kant. Een vergeelde witte onderrok, met brede stroken broderie anglaise. Een zondagse kappeline, opgesmukt met blinkende pereltjes en kleurige bloemen. Zo'n hoofddekseel werd op de kruin gedragen en met een satijnen lint onder de kin gestrikt. Een groengrijs en rode geruite sjaal met lange franjes. Een paar gehaakte vingerloze 'wanten' (handschoenen). Hoge laarsjes met een lange rij bollige zwarte knopjes. Een zwart lederen 'zacosj' (handtas) met koperen slot en dito ketting. Een doos met heiligenprentjes, de buitenranden kunstig vervaardigd uit fijn wit papier, het leek wel echt kantwerk, zo fijn uitgewerkt, zo fragiel voelde het aan. Dan was er nog de schooltas van grootvader Petrus, een natuurhouten kistje met schuifdekseel. Binnenin van boven een smal vakje voor griffel en krijt. In het groter vak werd de lei geborgen. De schooltas van grootvader wordt als een dierbaar familiestuk bewaard door zijn achter-achterkleinzonen Hendrik en Stijn. En wat er in die tijd in geen enkele koffer ontbrak, waren de kleine witkatoenen zakjes, gevuld met lavendel en andere geurige kruiden.

Aan de voorkant van de zolder stond een wankel rek met allerhande lectuur. Tijdschriften van Sint-Antonius van Padua. De beeltenis van de heilige was afgebeeld op een felrose omslag. Een vergeeld boekje met eenvoudige poëzie, wat ik onthouden heb is het versje "onze kat"

Er lagen losse bladen, liedjes over moorden en diefstallen. Ook een zangboek met oude Vlaamse volks- en protestliedjes. Een lied uit wereldoorlog 1 heeft mij destijds diep getroffen. Misschien juist daarom heb ik het gedeeltelijk onthouden:

"Zulke vrouwen zou men moeten condoneren, van den honger doen creveren terwijl dat hun man strijdt voor 't land lopen zij met den vijand op hun gemak 't 's avonds laat met de vijand over 't straat en wie weet er 't ergste van met de moordenaar van hare man."

Vaak heb ik op de zolder van grootvader over die woorden nagedacht. De diepmenselijke tragedie die er in schuilt. Het bittere verwijt, de wraakgevoelens. Het waarom! Mogelijk was het een waanzinnige poging om te overleven. Of kent passie vriend noch vijanden? Is oorlog en vrede van geen belang bij het oeroude instinct dat wij liefde noemen. Wie zal het weten!

Ook de volgelingen van Priester Daens hadden een eigen lied. Het refrein werd driemaal herhaald: "Daarvoor hebben wij een groene strik van doen" De groene strik werd door elke Daensist op de jas gedragen. Het was hun symbool van "hoop".

Een beetje moe van het vele ontdekken nestelde ik mij op de ritselende beddezak. Als vanzelf waren de geluiden op het erf stilgevallen. Af en toe rammelde een koe met haar kettingen, zoetjes aan smolt de avond weg in de nacht. Uit de donkere hoeken kropen de schaduwen naar omhoog, duwden de schemering weg en hulden de zolder in een zwart omfloerste duisternis. De bijna volle naam gluurde behaaglijk door de drie glazen dakpannen en dropte een streepje licht op de bruine plankenvloer. Door de holle dakpan stegen de nachtelijke geuren naar binnen en vermengden zich met het aroma van de aan het gebinte ophangende droge tabaksbladeren. De in een tenen mand overgebleven 'corpnduren' verspreiden een vage appelgeur. Toen schrok ik, keek met angstige verbijstering in twee schuinstaande groene gloeiende punten, blijkbaar uit het niets opgedoken. Tot ik mij realiseerde dat het Liske de kat was op nachtelijke muizenjacht.

Zo was mijn eerste avond op grootvaders zolder. In een voor mij, nog vreemd dorp, Heldergem. Mettertijd zou ik het leren waarderen en liefhebben. Grootvaders zolder bleef lange tijd mijn toevlucht. Een oase van stilte en vree. Rustgevend maar altijd fascinerend. Een fantasiewereld en toch werkelijkheid. Dingen die in 't geheugen gegrift blijven. Ik hoor nog 't kraaien van de hanen bij 't eerste morgengloren. Ik proef nog de lucht, zwanger van kamperfoelie en sering, prikkelend en zinnenstrelend. Ik vergeet nooit hoe ik geboeid luisterde naar 't spelen van de wind die de bladeren beroerde en onwezenlijke muziek ont-

lokte aan de toppen van de canadaboom. Ik hoor nog de felle winden die over het dak scheerden en de bulderende storm die huilend door de brede schouw joeg. De melodieuze tonen van de regendruppels die in onregelmatig tempo tikketakten op het dak of met kletterend geweld de pannen geselden. Poedersneeuw, die spiraalvormig door de holle dakpan naar binnen dwarrelde en zwevend naar beneden toe, een ongerept wit strak afgelijnd tapijt tekende op de planken vloer. Het kon ook wel eens dat een verdwaalde vlinder de weg naar binnen vond en cirkelend in een streep zonlicht met vreemde elegantie zijn kleurige vleugeltjes uitwaaierde en de miljoenen stofdeeltjes in duizelingmakende bewegingen deed oplichten en uiteenspatten. Och! 't Zijn allemaal hartverwarmende herinneringen aan een tijd waarin het goed was om te leven.

Schoon is de jonkheid, ze keert nooit weer.

Verteld door Bertha De Winne-De Bodt.

Bij mijn bezoek van Alice Volckaert- De Bodt, de jongste zuster van Bertha, die nog in Heldergem woont, haalde ook zij herinneringen boven over wat haar oudere zus verteld had over het huwelijk van haar ouders, de reis van haar moeder, het verblijf in Amerika en de terugkeer naar Heldergem. Hierna de versie van Alice.

Bij het huwelijk van haar ouders was het volgens Alice niet de trotse familie Beerens, maar de familie de Bodt die tegen het huwelijk gekant was, de Beerens waren te min.

Mil Fonck bracht hen inderdaad naar het station te Burst met de kar getrokken door een grote witte ezel, hij was bijna zo groot als een paard, zei Liskan.

Petrus Beerens met kleinzoon Remi De Bodt

Tijdens de reis kreeg moeder veel hulp van Isalie Van den Dooren uit Heldergem (zus van Louis en Polydoor) die ook naar Amerika reisde met haar dochttertje Hermine, vier jaar oud, om zich bij haar man Gustaaf De Vuyst (ook een Heldergemnaar) te vervoegen in Detroit. Gustaaf was de broer van Charelken Macrit, vroeger een alom gekende café in de Kerkstraat.

In de zomer werkte vader in de suikerbieten en in de winter in de autofabriek in Detroit. Het waren zeer strenge en lange winters en het vroom dat het kraakte. Op een winterdag ging Bertha melk halen in de dichtsbijgelegen hoeve en toen ze terug thuis kwam waren haar vingertjes lichtjes aan het kannetje gevoren.

De naaste burenen waren Amerikanen en volgelingen van Jehova. Het waren sympatieke mensen die altijd bereid waren om te helpen. Na onze terugkeer naar België bleven ze nog jaren contact houden per brief. Vóór wereldoorlog II was er een congres van de Jehovas in Brussel. De Amerikaanse vrienden waren van de partij en ze kwamen ons bezoeken in Heldergem.

Volgens Alice gingen ze regelmatig naar de protestantse kerk en bij speciale gelegenheden gingen ze zeker naar de katholieke kerk en zeker om er hun paasplicht te vervullen. Bertha en Alice werden er gedoopt. Ze waren de enige katholieken in de buurt, al de anderen, de Jehovas uitgezonderd, waren protestant.

Vader kreeg meer en meer last van reuma en dacht dat hij zich in Heldergem beter zou voelen. Het gezin had heim-

---

wee naar het geboorteland. Toen de oudste zoon Achiël zijn eerste liefde had zei moeder: *“Als we hier nog enkele jaren blijven wonen en de kinderen huwen geraken wij hier nooit meer weg”*. Ze hakten de knoop door en troffen voorbereidingen voor de terugkeer. Eindelijk was het zo ver. Het leek wel een kleine invasie toen wij vader, moeder en acht kinderen (Achiël was nog één jaar in Amerika gebleven, misschien voor het liefje, en keerde dan ook één jaar later terug) in de grote hoeve, ten huize Lejonc, toekwamen.

De vader van Louise, Petrus Beerens, (hij werd bijna honderd jaar) woonde er nog samen met zijn twee ongehuwde kinderen, Alfons en Mathilde.

Op de hoek van de Dries (nu Heldergerstraat) en de Geraardsbergse Steenweg (nu Terlicht) lag een eigendom van de familie Lejonc. Aloïs De Bodt en Louise Beerens bouwden er een woning in 1930 en hadden er vele jaren een gekend café “Bij den Entrepreneur”. Er was ook een stopplaats voor de autobus en een benzinepomp van het merk Sinco. De Lejonc werd verkocht aan Sylvain Van Buggenhout die in 1948 uitweek naar Amerika.

De vader van Louise, Petrus Beerens en zijn ongehuwde dochter Mathilde en zoon Alfons, die hen zeven jaar geleden, bij hun terugkeer uit Amerika met open armen ontvingen, woonden bij hen in.

De familie De Bodt had een echte familiale band. Aan de linkerkant van het grote huis woonde eerst Remi De Turck met zijn echtgenote Germaine De Bodt, die dan later naast de woning een eigen huis bouwden met een schrijnwerkerij en een meubelzaak. Dan was het de beurt aan Clementine de Bodt gehuwd met Albert D’Herde, om dat deel van het ouderlijk huis te bewonen. Aan de rechterkant van het huis bouwde Alice De Bodt, gehuwd met garagist Alfons Volckaert, een woning met garage.

In 1948 kocht Alfons Beerens zoon van Jozef en kleinzoon van Petrus, gehuwd met Marie D’Haeseleer ‘de Lejonc’. Het gebouw kwam terug in het bezit van de familie Beerens. Het goed werd verhuurd tot de zoon Alfons er zijn intrek nam. Jozef en zijn echtgenote Francie Troffaes hadden een emotionele band met de woning. Als getuige hiervan hangt er een foto van een schilderij van ‘de Lejong’ in de living van Jozef.

Op bevel van de overheid die de voorgevel had onteigend en door de bouwvallige staat van het huis (op de kaart van Ferrari in 1775 wordt het reeds vermeld als “café de Herderkens”) werd ‘de Lejonc’ gesloopt. Nu staan er drie moderne woningen naast elkaar en Jozef woont er tussen zijn twee gehuwde kinderen.

Aloïs De Bodt overleed te Ninove op 4 augustus 1947, op 71 jarige leeftijd en zijn echtgenote Marie-Louise Césarine Beerens te Helderger op 24 mei 1972, zij was 91 jaar.

Het was een gezond en sterk gezin want al de meisjes bereikten reeds een respectabele leeftijd. Coralie in Amerika werd 92 jaar. Germaine 90 en Clementine 92 jaar. Drie meisjes zijn nog in leven. Maria 94, jaar woont, in Moeskroen, Bertha, 91 jaar, woont in Westerlo en Alice, 87 jaar, woont in Helderger. Bijnamen: Botjes Wies, Botjes Chilm Fil en Foes. De meisjes: Botjes Tinne, Bertha, Lisken enz. De moeder was ‘Lezonges Lowiezeken’ naar de familienaam van haar moeder.

Ik dank van harte Bertha en Alice voor hun mooie levensverhaal en bereidwillige hulp.

Roger De Troyer

Herinneringen Haaltert

Een klasfoto van het 2e studiejaar (geboortjaar 1947) in de 'Jongensschool' op de Hoogstraat bij meester Paul Scheerlinck.

Zittend vooraan: 1-Jan De Meyer, 2-Antoine De Haeck, 3-Etienne Scheerlinck, 4-André Waegeman, 5-Paul Dooremont, 6-Daniel Van den Spiegel, 7-Dirk Roelants.

Zittend 2e rij: 1-Herman Van Cauwenbergh, 2-Roger Hoffelinck, 3-Paul Van Impe, 4-Marc Lauwereys, 5-Paul De Schutter, 6-Etienne Van den Steen, 7-Etienne Van den Brempt, 8-Jozef Meganck, 9-Eddy Allaer

Staaende 3e rij: 1-Luc Geeroms, 2-Freddy Taeleman, 3-Wolfgang Van Impe, 4-Henry Slagmulder, 5-Antoine Van den Borre, 6-Henry De Neef, 7-Luc Mertens, 8-Freddy Neerinckx

4e rij: 1-Herman Doolaeghe, 2-Victor De Neve, 3-Frans De Prez, 4-Paul De Troyer, 5-Frans De Schutter, 6- Roger Van Essche, 7-Willy Mook, 8-Willy Van den Berghe, 9-Dirk Troch

5e rij: 1-Albert De Vulder, 2-Jan Parewijck, 3-Willy Daghuyt, 4-Herman Rottiers, 5-Herman de Knibber, 6-Michel Vonck, 7-Willy Errauw, 8-Luc Fermon, 9-Walter Sonck, 10-René Coppens

Foto en info: Herman van Cauwenbergh

Heemkundige E.H. Jozef De Brouwer, Haaltert ° 1909

Eminente heemkundige, geschiedkundige, priester en Haaltenaar Jozef De Brouwer werd 100 jaar geleden geboren te Haaltert ('in de Krebbe') in het landbouwersgezin Kamiel De Brouwer en Leonie Van den Steen. Na hem kwamen nog Maria en Maurice. Na enkele jaren namen zij hun intrek in de woning op de hoek Bruulstraat en Pastoriestraatje (ex. Gemeentekrediet).

Bruulstraat – Haaltert Versiering aan het ouderlijk woonhuis n.a.v. zijn dankmis

Na de middelbare studies in Aalst (elke dag zo'n 12 km te voet) en Dendermonde ging hij naar het Klein Seminarie in Sint Niklaas en naar het Groot Seminarie in Gent en werd priester gewijd op 8 april 1934. In zijn dagboek lezen wij: *“Vader, rechtschapen en vriendelijk, kleine landbouwer, ging 's zondags na de hoogmis bollen of een kaartje leggen in de dorpsberberg. In de kantzaak die zij samen stichtten, was hij de hulp van moeder, die veel actiever was. Moeder was kantwerkster met speciale aanleg voor het patroontekenen. Zij was zeer christelijk en eiste hetzelfde van haar kinderen. Zeer streng op dat gebied verplichtte zij ons elke dag de mis bij te wonen en op zondag mis en vespers. Dat haar oudste zoon priester zou worden was haar innigste wens...”*

De plechtige dankmis celebreerde hij in de parochiekerk op 10 april 1934.

Zijn eerste apostolaat begon in Denderleeuw. Hij kreeg de heemkundige microbe te pakken en stichtte er een Heemkundige Kring. Vrij vlug verscheen zijn eerste belangrijk werk 'Toponymie van Denderleeuw'.

Na WO II volgde Hofstade. Door louter toeval ontdekte hij er op een veld een massa Romeins vaatwerk, dat tot op heden nog steeds bestudeerd wordt door een archeologische werkgroep van de HK Denderland.

In 1954 werd De Brouwer aangesteld als pastoor te Impe, waar hij de turbulente 11-julivieringen meemaakte.

Tien jaar later volgde zijn benoeming in Sint-Gillis-Dendermonde. Een groot deel van dit pastoorschap werd overschaduwde door perikelen met zijn onderpastoor E.H. Verhaeghe.

Na 18 jaar apostolaat nam hij welverdiende rust in Denderleeuw, de parochie waar hij zijn priesterschap begon.

E.H. Jozef De Brouwer bij zijn zilveren Priesterjubileum in 1959

Op 8 april 1984 vierde hij de 50e verjaardag van zijn priesterwijding en amper 2 maand later stierf hij en werd begraven op het kerkhof in zijn geboortedorp.

Heel veel heeft hij ons nagelaten, heemkunde en geschiedschrijving waren zijn passie. Zijn neef, Vaast Roelants verwoordde het treffend in 'De Ballade tot een rechtvaardige':

*"Hij heeft de voor getrokken
één recht spoor dat geen afwijkingen kent.
Hij omwoelde de grond
en archieven vol stof in rusteloos zoeken.
Voor heden en voor toekomst is opgetekend
met onverdroten niets ontziende moed,
met een door bezieling gestuwde inzet,
met een steeds in twijfel stellende kritische geest,
hoe ons volk, ons Vlaanderen eertijds was..."*

In Hofstade werd verleden jaar een herdenkingsplaat onthuld en de Heemkundige Kring Haaltert wil met de medewerking van het Gemeentebestuur en de Culturele Raad (schenker van het beeld) op zaterdag 12 september een borstbeeld onthullen aan het woonhuis.

Joris Roelants, een achterneef van Jozef de Brouwer, heeft een studie gewijd aan deze eminente heemkundige en bundelde alles in een uitgave 'Omme God ende Vlaanderen', die bij die gelegenheid zal voorgesteld worden.

Over de figuur De Brouwer i.v.m. heemkunde en het programma van de feestviering verwijzen wij naar het volgende nummer.

Heemkundige Kring Haaltert

Herinneringen Denderhoutem 1951

De klas van Zuster Borromée in de meisjesschool, Borrekent.

Voraan: 1-Godelieve Raes, 2-Wivina Van den Eynde, 3-Godelieve Roelandt, 4-Adrienne Van den Berghe, 5-Erna Verbeeren, 6-Marie Therèse Van Rossen, 7-Maria De Schutter
Achteraan: 1-Nicole Adriaens, 2-Jeanne Adriaens, 3-Frieda Mensschaert, 4-Simonne Kiekens.

Foto en info: Frieda Menschaert

Heemkundige Kring Haaltert

Zaterdag 12 september 2009

Onthulling borstbeeld heemkundige historicus E.H. Jozef De Brouwer

Met de steun van de Culturele Raad en Gemeentebestuur
Met de medewerking van: Vrolijke Musicci
Flago Vlagkunst v.z.w.
Fietsclub J. De Brouwer vriendenkring

Herinneringen Kerksken 1943

In de oorlogsjaren kende de Lagere Meisjesschool in de Beekstraat te Kerksken een bloei-periode. Er waren 8 lagere en 4 bewaarklassen (huidige kleuterklassen). Waren het voordien hoofdzakelijk religieuzen van de Zusters van de H.Franciscus van Assisi te Opbrakel, na WO II kwamen ook meer onderwijzeressen zich bij het personeel vervoegen. Helaas werden ze verplicht hun job op te geven bij een eventueel huwelijk.

Een mooie foto opname (1943) van het toenmalig onderwijzend personeel.

Zittend: Maria Van den Steen, onderwijzeres LO van 1928 tot 1947. Nam ontslag wegens huwelijk. Zuster Methodia (Irma Vandenberghe, ° Welle, 01-12-1881 en + Kerksken, 29-12-1958) actief van 1905 tot 1948 in de bewaarschool. Zuster Geneveva, overste (Maria Eechout, ° Erembodegem, 07-03-1895 en + Opbrakel, 20-07-1892). Werkte eveneens in het klooster te Haaltert na haar verblijf in Kerksken, waar zij les gaf in het LO van 1938 tot 1946. Zuster Julia (Rosine De Gols, Aalst, 06-01-1884 en + Opbrakel, 12-06-1963). Gaf les in het LO van 1941 tot 1954. Ernestine Lauwereys (ex. Kerksken) was actief in het LO van 1941 tot 1954.

Staande: Suzanne Coppens (° Denderhoutem, 13-03-1919), werkte van 1936 tot haar huwelijk in 1947 in de bewaarklas. Zuster Eugena (° 1911) gaf les in het 2e studiejaar van 1938 tot 1949. Zuster Liberta (Leontine Gabriëls, ° Opbrakel, 24-12-1907 en + Haaltert, 06-01-1992), leerkracht in het 7e en 8e leerjaar. Na Kerksken gaf zij nog les te Haaltert in het 6e leerjaar. Zuster Cosca was ook keukenzuster. Rachel Coppens (° Denderhoutem, 06-11-1904, zus van Suzanne) gaf les in het LO van 1937 tot 1961. Jeanne Staels (ex. Iddergem) was een interimair. Rachel Van Crombrugge (ex. Voorde) was lesgeefster in het LO van 1927 tot 1946.

Met dank aan Suzanne Coppens (foto) en Zuster Hilona (info)

Haaltert-Kapel O.L.Vrouw van Bijstand

Eén van de weinige historische en beschermde monumenten in onze gemeente is de kapel van 1703 t.e.v. O.L..Vrouw van Bijstand aan het kerkhof.

De kapel was er reeds toen het kerkhof aangelegd werd in 1870.

In een notarisakte van notaris Franciscus Van Heymbeeck (1) uit 1821 die bewaard wordt in het Rijksarchief te Ronse wordt Maire Matthias de Ruddere vermeld als eigenaar van de kapel en de omliggende grond en bomen (boomcathyl), groot 15 roeden en 50 ellen, nieuwe Nederlandse landmaten, gelegen op de Cruyscouter (huidige Houtmarkt). Het perceel grensde “oost aan Pieter De Meyer, noord de erfgenamen Grootvriendt, Jan Baptist Van den Bruele en zuid ‘de straete”.

De eigenaar schenkt de kapel “aen en in profyte van den bureau van weldadigheid”. Hij stelde uiteraard voorwaarden o.a. “de capelle nooyt te laeten vervallen of verslegten maer ter contrarie dezelve tot haere conservatie wel en behoorlijk te onderhouden en de jaerlijksche grondlasten ten behooryken tyd te kwyten...”.

De akte werd opgesteld op het bureau van Mathias de Ruddere (2), “maire van Haaltert en woonende binnen de stad Aelst residerende in Aelst”. Ze werd getekend door burgemeester de Ruddere, Jan Baptist Van den Bruele en herbergier Jean François Van Lierde, getuigen, en de notaris op 11 oktober 1820.

Willy De Loose

1-RRonse, Minuten Notaris Van Heymbeeck, Inv. 360, akte nr. 110

2-Mathias de Ruddere was hier burgemeester (maire) van 1820 tot 1828

Meer over de Kapel, zie mededelingen H.K. Haaltert, jg 1984 nr. 3

Oe zeggen men 't ommel in 't Eljergems (11)

Samengesprokkeld door Roger De Troyer

Kunnen en niet kunnen – Willen en niet willen

'k en kèn da ni af: ik verdraag het niet
'k en kèn da toch ni gerieken: ik kan dat toch niet zien aankomen
'k en kèn em ni uëren of zien: ik haat hem
'k en kèn er giejene kop auën krijgen: ik begrijp er niets van
'k en kèn er ni auën uit: ik begrijp er niets van
'k en kèn me me zelven giejene weg: ik ben overspannen
'k en kèn ze ni uit iejen augen: ik zie geen verschil
'k en kost giejene voet mee: ik kon niet volgen
'k en kost r nit auën doen: ik kon het niet verhelpen
'k kantj nimmer zeggen: ik weet het niet meer
'k zau mijne luëp auëlen: dat doe ik niet, ik werk niet mee
'k zondj wel duuz'nd kiejer zeggen: ik kan op het bedoeld woord niet komen
'n brekt dauër au verstand ni op: doe geen moeite om het te begrijpen
'n kujje ni spreken: antwoord dan toch
't en kèn mauër gedauën zijn: niet uitstellen
't en kèn ni missen: het is niet te verwonderen
't es iej'n zeggen: zo kan je ook zeggen
't es nog au in de reed'n: het kan er nogal door
't es van èremoei: het is van niet te kunnen
't kèn der uit kommen: het kan winstgevend zijn
appreesje moaken: aanstalten maken om te beginnen
as ke jonk zatj ku je beirge verzetten: in je jeugd kan je alles aan
d'or en kèn mor imand goe mee zijn: geef het aan om het even wie
da kèn ek op mijnen alliej'n: ik heb geen hulp nodig
da kèn ni augen: niet sterk genoeg, de ene partij is te zwak
da kèn tellen: dat is de moeite waard
da ku je toch mee au uëgen toe: 't is zo gemakkelijk
da verbitj zij zelven: dat kan niet
de wilje es en kojjer biejest as d'èrmoei: weelde is moeilijk om dragen
die ni'n wijlt ee g'ad: je hebt je kans gekregen
en zeg ni miejer: het kan nog erger
es 't ni gebeurd 't kèn nog gebeuren: ik geloof niet wat je daar vertelt
fraas mee auër op: weinig kennis van de Franse taal
g'en kuntj em ni vèr stauën: je mag hem niet vertrouwen
g'en kuntj ni lujjn en den ommegank doen: je kan geen twee zaken terzelfder tijd goed doen
g'en zetj er ni va stèrven: het kan geen kwaad
ge 'n kuntj ter au giej'n gedacht va geven: het is heel belangrijk
ge kost er aun'n noam in schrijven: zo stoffig waren de meubelen
ge kuntj de zotten mauer auën ojjer wèrken: gezegd over iemand die gek doet
ge kuntj er mee op de mert gauën stauën: veel groenten in de tuin
ge kuntj er ne lepel in recht zetten: gezegd van dikke soep of heel sterke koffie
ge kuntj goe zien da ze ni en deugd: straalt haar ondeugd uit
ge kuntj zien he!: je kan wachten en later beslissen
ge moetj ni revèzeren: je moet niet weigeren
ge moetj tegen de weerbosj kunnen: de gevolgen aanvaarden
ge'n kuj't ni zeggen: zo erg dat er geen woorden voor zijn
ge'n kuntj er nog giejene puit 't vel mee afdoen: een bot mes
giejen ann'n kunnen auën steken: onhandelbaar
grat vergeten: helemaal vergeten

hij ee zij zelven ni gemokt: hij kan het niet verhelpen
hij eet it tegen mij: hij kan mij niet luchten
hij eet'n trok weg: hij kan het
hij en ee zij zelven ni gemokt: hij kan het niet helpen
hij es ter mauns genoeg veur: hij is waarschijnlijk de dader
hij is zeker va ze stik: zelfverzekerd, weten wat je wil
hij kèn de pot op: 't is gedaan tussen ons
hij kèn der nit van: hij is onbekwaam
hij kèn em ni gewachten: hij heeft geen geduld
hij kèn em ni weejer'n: zwak in het spel
hij kèn er weg mee: hij kan veel eten
hij kèn gemakkelek 100 jauër zijn: wellicht 100 jaar
hij kèn giejn letter zuë gruët as de kèrk: hij is aartsdom
hij kèn liegen gelék as è péjerd schijten: hij liegt dat hij het zelf gelooft
hij kèn mee zij geweldj giejen'n weg: is niet in te tomen
hij kèn mijne zak opleijez'n: hij kan mij gestolen worden
hij kèn mor arres zijnen noam schrijven: is weinig ontwikkeld
hij kèn ni nieje zeggen: hij kan niet weigeren
hij kèn ni zwijgen: praat maar door
hij kèn oos ni miejer: hij herkent ons niet meer
hij kèn op zijn biejen'n nimmer stauën: een zwijmelende dronkaard
hij kèn op zijn kinne kloppen: er rest niets meer
hij kèn rijmen en dichten zonder zè gat op te lichten: poëtische vaardigheden
 (humoristisch)
hij kèn twieje stiejen'n doe vechten: 't is een opruier
hij kèn uit en fles èrten pikken: zo mager is hij
hij kèn zij pauërt: hij kan zoveel als een ander
hij kèn zijne wejel'nd: hij weet hoe zich te gedragen
hij kèn zijnen tetter ni augen: hij kan niet zwijgen
hij kèn zjieveren da 't spiksel zijn kinne afluopt: hij vertelt veel onzin
hij kèn zonder ann'n rijen: fietsen met handen niet aan het stuur
hij kroop in zijn ol: hij krabbelde terug
hij mokt dauër 't schuën weer: zorgt voor het succes
hij oo nog giejen struë verleid: hij had nog niets gedaan
hij wacht mee zijne slinken: hij wil niet meer wachten
hij wilt au nor den bok doen: hij wil u bedriegen
hij wilt zeker spelen: laat niets aan het toeval over
hij zau em wel uit de slag trekken: hij trekt zeker zijn plan
hij zentj ter kunnen veur doen: hij zal gestraft worden
ik em mijn dëvuëren gedauën: ik heb mijn best gedaan
ik kèn da mee klank: ik kan het, zonder problemen
ik zie der mij giejen miejester over: ik kan het niet aan
ik zau ne kiejer spesje augen: ik zal het onderzoeken
it alf stèjert lauëten stauën: iets onafgewerkt laten
k' en kèn ze noch van auër of va pluimen: ik heb haar nog nooit ontmoet
kunje da ni flikken: kunt gij dat niet doen
kunje gij zjieveren: wat een onzin kraam je uit
mijn ann'n uëken: ik wil het absoluut aanpakken
nau komt de kat op de kujere: nu wordt het moeilijk, riskant zelfs
op zijnen eigen dépang: iets helemaal alleen doen
spaug het uit, ge kuntj nog genezen: als iemand een hoestbui verwerkt
stoëffen kèn iederiej'n: je bent aan het opscheppen
t'n kè mij ni bommen: het kan mij niet schelen
ter'n kè giejn kauëd af: wees gerust, het zal niet gebeuren
tusken willen en kunnen es è gruët verschil: willen is niet altijd kunnen
wa zoo der mij letten: niets kan mij weerhouden
wie nit en doet en kèn nit misdoen: wie niets doet, kan niet misdoen
wilje au uëgen open trekken: kijk wat er gebeurt
wilje me zeggen wa dagge auën 't uitsteken zijt: wat doe je

wilje mij nikker zeggen wa da ge auën 't uitspikkelen zijt: zeg me wat je doet
wilje ürken: luister nu eens
z'et er andelink van: ze kan het goed
z'en es eur tong ni miejester: zij kan niet zwijgen
ze kën mij ni uitstauën: zij kan mij niet luchten
ze kën mij ni verdroagen: zij kan mij niet uitstaan
ze wilj ni ürken: ze wil niet luisteren
zied'au dauër mauns over: kun je het aan?
zijn kas afdrauën: hard werken
zijn uëren stauën op zijne rugge: hij wil niet luisteren

Herinneringen Heldergem 1953

Een klas foto van het 7e en 8e studiejaar met Moeder Leandra.

Gekniel: Yvette Van der Biest, Celeste Temmerman, Arlette Van de Wiele, Jeanine D'Hoker, Juliana Poppe

Staande: Moeder Leandra, Eliana Van Dorpe, Christiane De Cooman, Orpha Beerens, Emilienne Schollaert, Lea Verbeken, Maria Van Buggenhout, Jacqueline Marginet, Frieda de Cock, Juliette Beerens, Irene De Moor, Maria Verbeken, Maria Schandevijl.

Foto en info: Celeste Temmerman.

Levering van stro aan 't Franse leger – Denderhoutem 1805 (1)

Onderhavig stuk hebben we uit een authentiek document over levering van stro, door de boeren van Denderhoutem te bezorgen in Aalst.

De lijst vermeldt de landbouwers van ons dorp, voor elk het geleverde aandeel, de gevraagde prijs en de prijs door de bezetter aanvaard. Deze laatste stemde niet altijd overeen met de vraagprijs.

De woonplaats van de boeren werd niet aangegeven. We hebben getracht ze zoveel mogelijk te identificeren.

In de kolom die de betaalde bedragen zou moeten vermelden is geen enkel item ingevuld. Het is ook niet bekend wanneer de schenkers betaald werden. Wel is het zo dat de Fransen haast waardeloze assignaties in omloop brachten.

De gebruikte munteenheden waren: kwintalen (kw.), florijnen (fl.) en sols (s.)

De Conseth Jan Baptist: 9 kw., 7 fl. en 4 s. Waarschijnlijk wonende in de Vondelen.

Brewee Ph.: 3 kw., 2 fl. en 8 s.

Schuttijser: 3 kw., 2 fl. en 8 s. Vermits er maar één familie Schuttijzer was te Denderhoutem, gaat het hier over Adrianus, eerst gehuwd met Maria Catharina Van den Rynde (Lebeke), nadien met Bernardine Schollaert. Zij baatten de windmolen op Dries uit, naast hun boerderij. Ondergetekende stamt af van deze familie.

Bayens Pe.: 3 kw., 2 fl., 8 s.

Van Landuyt P. (Stichelen?): 6 kw., 4 fl. en 6 s.

Van den Eynde Adrianus (x C. Schuttijser) Lebeke: 5 ¼ kw., 4 fl. en 8 s.

Diependaele J-Baptiste: 15 kw. en 12 fl.

Praet Pe., Stichelen: 6 kw., 4 fl. en 16 s.

De Cock Jean: 8 ½ kw., 6 fl. en 8 s.

De Schutter Felix : 3 kw., 2 fl. en 8 s.

Ghijsels Frans, hoeve hoek Terlinden en Poel: 10 kw., 8 fl.

De Leenheer J-P (Daal?): 3 kw., 2 fl. en 8 s.

Van den Steene Gerard (Bakkers?): 2 ½ kw. en 2 fl.

Steppe Jean: 2 ½ kw. en 2 fl.

Cock en Wijnant (Dorp?): 10 ½ kw., 8 fl. en 8 s.

Keymeulen (hoirs) (2) Jean: 3 kw., 2 fl. en 8 s.

Praet P-Fr. : 12 kw., 9 fl. en 16 s.

De Neve Jean: 3 kw., 2 fl. en 8 s.

Van Sinay Nicolas (x Anna Maria Van Snick): 9 ½ kw., 7 fl. en 12 s.

Van Gijseghe Josse (hoeve in de Dwarsstraat, gesloopt in 1950): 6 kw., 4 fl. en 16 s.

Schandevijl jh.: 2 1/3 kw., 1 fl. en 17 s.

Beeckman Frans (verdwenen hoeve in de huidige Hoekstraat): 8 kw., 6 fl. en 8 s.

Baeyens Emile: 9 kw., 7 fl. en 4 s.

D'Hondt P-Fr. (deze familie schonk de grond tijdens de schoolstrijd 1879-1884 in Borrekent voor de bouw van de katholieke school)

Brijs Bonif. (Borrekent): 6 kw., 4 fl. en 16 s.

Wijnant J-Baptiste (Borrekent?): 8 kw., 6 fl. en 8 s.

Van der Paelt Michel (Vossel): 5 kw. en 4 fl.

Roelandt Veuve (Vondelen?): 2 ½ kw. en 2 fl.

Van de Perre P-Ant. (Dries): 7 kw., 5 fl. en 12 s.

Backaert Corn. (hoeve hoek Lebeke en Diepe straten, later hoeve Van Oudenhove): 6 kw., 4 fl. en 16 s.

Remory Constant: 12 kw., 9 fl. en 18 s.

Sienaert François: 3 kw., 2 fl. en 8 s.

Onderaan de lijst werden de totalen aangetekend, 189 1/3 kwintalen samen. Dat betekende een geldsom van 158 fl. en 9 s. Bleef nog te betalen 158 fl. en 9 sols.

Met de hand werden volgende aantekeningen bijgevoegd: "Alhoewel onderhavige lijst maar oploopt tot de som van honderd achtenvijftig guldens (of florijnen) en negen sols, voor levering van honderd negentachtig en één derde kwintaal stro, is dit berekend volgens de kwitanties die binnen gebracht zijn op het gemeentehuis, zoals hiernaast uitvoerig is aangegeven. De heer 'de Brun' verklaart in zijn brief van 23 Nivose dernier een levering van driehonderd en zeven kw. stro ontvangen te hebben in zijn depot te Aalst. Hij heeft beloofd deze betaling tijdens de maand uit te voeren." Tot slot nog de tekst: "Voor echt en gelijkvormig verklaard, de ontvangsstukken en andere, hierboven vermeld, door de maire van Denderhoutem.

Le 17 Pluvoise an 13 (6 februari 1805)

P.J. Buyl (3)

Edgard Huylebroek

- 1- Over de Franse tijd in onze streken (1775-1815) is heel wat te vinden in het RAGent
- 2- hoirs = erfgenamen
- 3- Pieter-Joannes Buyl was hier notaris en burgemeester. Hij woonde in de Vondelen. Zie ook Mededelingen HK Haaltert, 1996, nrs. 3 en 4.

De Daensistische beweging in Kerksken (Deel V)

De sociale strijd van de daensisten

Na de stichting van de 'Samenwerkende Weverijen', in februari 1897, groeide er in het arrondissement Aalst onder impuls van advocaat De Backer een reeks samenwerkende daensistische maatschappijen en coöperaties. Deze productiecoöperaties gaven betere prijzen aan hun kopers die bestonden uit partijleden en sympathisanten. Betere prijzen dan in de zogenaamde 'achterwinkels', de winkels van de patroon, waar de arbeiders vaak onder morele dwang moesten kopen. Binnen de daensistische beweging betekende de samenwerkende maatschappij Volksverheffing in Aalst de echte doorbraak van het systeem van coöperaties.

Van een leien dakje liep dit evenwel niet. De christene volkspartij had het niet zo begrepen op de term coöperatie, evenmin als de katholieken. Poging tot oproer, zo werd door deze laatste gesteld. De arbeiders zouden immers te veel inspraak en macht verwerven in het productieproces en dit druiste in tegen de katholieke visie waarin werkgevers en werknemers in één beroepsvereniging dienden te zetelen. En voor de christene volkspartij was de coöperatie te veel verbonden met het socialisme. Er waren bovendien ook meer pragmatische redenen waarom de coöperatie niet deugde : partijgebonden coöperaties betekenden een rechtstreekse concurrentie voor een deel van hun kiespubliek, dat voornamelijk bestond uit plattelands-werklieden, hoppeboeren, 'fransmans', kareelbakkers, maar ook dorpsintellectuelen en kleine zelfstandigen.

Het aanvankelijk succes van de 'Samenwerkende Weverijen' was positief. Naast de talrijke thuiswevers waren er in de weverij bij Jozef Callebaut toch 18 wevers aan de slag en werd er gewerkt op vijf jacquard getouwen. De ambitie was groot : men wilde in 1898 alle wevers van Denderhoutem, Kerksken en omstreken inschakelen in de coöperatie. De balans van het eerste werkjaar was alvast positief : een winst van 3.800 fr. , waarvan 52% in de pot van de buitengewone reserve werd gestopt, voor de latere financiering van werkmateriaal.

Gemeenteraadsverkiezingen van 17 november 1895

Op 17 november 1895 vonden de eerste gemeenteraadsverkiezingen plaats volgens het algemeen doch meervoudig stemrecht. Het meerderheidsstelsel werd toegepast : wie de meeste naamstemmen had werd verkozen. Tevens werden de 9 raadsleden verkozen in twee series. Een eerste serie voor een termijn van drie jaar (tot 1900) en een tweede serie voor een termijn van zes jaar (tot 1904).

In de eerste serie (tot 1900) werden twee daenisten verkozen: Lodewijk Roelandt (253) en Jean-Baptiste Vijverman (238) en twee katholieken: Jean-Baptiste De Rijck (269) en Egide Wellekens (282).

In de tweede serie (tot 1904) werden verkozen: 2 daenisten, Frans Coppens (259) en Philemon Van Den Eynde (256) en 3 katholieken: Auguste Hendrickx (267), Camille Meganck (252) en Leander Meganck (282).

Dus 4 daenisten tegen 5 katholieken.

Leander Meganck werd benoemd tot burgemeester. Egide Wellekens en Auguste Hendrickx werden schepenen.

Gemeenteraadsverkiezingen van 15 oktober 1899

De 4 verkozenen van de eerste serie (2 daenisten en 2 katholieken) werden vervangen door 3 daenisten en 1 katholiek. Op de lijst van de daenisten werden verkozen : Lodewijk Roelandt (304), Jean-Baptiste Vijverman (300) en Jozef Welleman (298) .Bij de katholieken werd Egide Wellekens (287) herverkozen.

Zo behaalden de Daenisten de absolute meerderheid in de gemeenteraad ! Dus 5 Daenisten tegen 4 katholieken.

Op 31 januari 1900 verkiezing nieuwe schepen. Er dienen zicht twee kandidaten aan : oud-schepen Egide Wellekens (katholiek) en Frans Coppens (Daensist) .Algemene consternatie:

Frans Coppens werd verkozen met 6 stemmen tegen 3 (dus een van de katholieken stemde voor de Daensisten).

Paradoxaal genoeg was het gevolg hiervan dat Kerksken de komende jaren onbestuurbaar zou worden .Het schepencollege immers was bij meerderheid katholiek terwijl de daensisten de meerderheid hadden in de gemeenteraad .

De persoonlijke vete tussen de burgemeester Leander Meganck en de 75 jarige Frans Coppens maakte ieder beleid onmogelijk. Al wat de katholieke burgemeester voorstelde werd weggestemd door de daensistische meerderheid en wat de daensisten voorstelden vond geen genade bij burgemeester Leander Meganck.

Bier en jenever als wapens

De sociale inzet van de daensisten in Kerksken werden dus beloond: de gemeenteraadsverkiezingen van 15 oktober 1899 waren een triomf.

De katholieken legden in oktober 1899 een klacht neer bij de gouverneur waarbij zij de verbreking vroegen van de verkiezingen. Zoals blijkt uit de klacht tegen Victor Van Der Haegen, Camille Meganck en Joseph Callebaut zouden de daensisten nogal royaal geweest zijn met bier en jenever. Een droevige en toch ludieke illustratie van het toen heersende alcoholisme.

Leuke anekdote: in de herberg van Jozef Callebaut werd bij levering een kruik van 20 liter jenever gebroken. De drank werd opgevangen door het moezegat, gefilterd en verkocht. De klanten vonden deze jenever in 't begin nogal raar van smaak, maar verkozen hem toch boven de jenever van een volgende levering.

Van stakingsleider tot kantbaron.

In februari 1897, na de werkstaking bij de weverij Smits, werd de stakingsleider Victor Van der Haegen gebroodroofd. Hij opende een herberg op het Terlicht en startte er tevens een kanthandel. Hij bezorgde werk en een inkomen aan de vrouwen van fransmans en de gebroodroofde wevers. Hij werd een directe concurrent van het klooster dat tot dan de kantproductie in Kerksken monopoliseerde. Door zijn kanthandel - de winstmarges waren immens - werd Victor Van Der Haegen begin 20e eeuw een van de rijkste inwoners van Kerksken

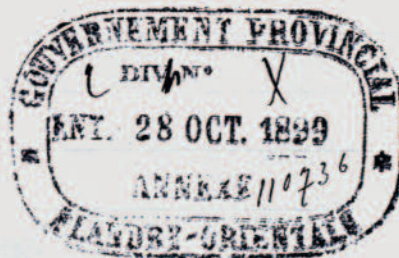
Internationaal en in hoge kringen

Het was Pastoor Van Hoeymissen die de kantnijverheid naar Kerksken bracht. Wanneer hij in 1832 bij zijn aankomst in de parochie geconfronteerd werd met de bittere armoede, startte hij een hulpplan. Hij trekt naar Brussel om "eene meesteres om de kinders te leren kantwerken". In 1845 startte hij de kantschool in de woning van Jean Schotte-Meganck op het dorp. De school bloeide en verhuisde later naar het klooster in de Beekstraat. Ze leverde kwaliteit af.

Herakken den 24 October 1899.

170-1736

Mynheer de Gouverneur,

Wij ondergetekenden kiezers der gemeente Herakken nemen de zeer eerbiedige vrijheid te de verbreking der kiezing van 15 October 1899 te vragen om de volgende redenen:

1^e De genaamde Victor Van Der Haegen en Camille Mejanck van Herakken, hebben Pieter Spruyt voor de kiezing in den voormiddag twee genever en bier doen drinken dat het hem onmogelyk was te stemmen, by hooren dat het stem bureelste Sijns omviel toen hy er rechtvaardig.

Al de leden van het Bureau kunnen zulks bevestigen.

2^e Een Auguste Wrook de kappen wilde opgaan om te stemmen heeft Joseph Cullebant hem by de schouders gegrepen en terug naar de herberg gestuurd om hem te doen drinken en aldus te beletten zijne stem uit te brengen.

3^e Een der Candidaten Louis Procland heeft ter herberg van Leo Van Der Haegen twee honderd pruten bier gegeven, en dit Syden de stemmen van al dese feiten zullen bevestigende getuigenissen gegeven worden.

Wij mogen rechtuit bekennen, Mynheer de Gouverneur dat meer dan vyftig kiezers in dronken toestand zijn honsen stemmen.

Ganvaard, Mynheer de Gouverneur onze eerbiedige groeten.

J. Van Doorenbergh
J. Jansen.

De familie Fermon uit Kerksken commercialiseerde samen met de firma Sacré uit Brussel de zeer geëerde werkstukken.

In 1896 viel Kerksken een grote eer te beurt: De kantschool krijgt de opdracht mee te werken aan het bruidskleed van prinses Hendrika, de kleindochter van Leopold I, die in het huwelijk trad met Prins Emmanuel d'Orleans.

Dit huwelijk werd ingezegend in de periode dat het politieke mandaat van Priester Daens en ook de daensistische kranten sterk gevisieerd werden door de kerkelijke en politieke overheid.

Op 11 februari 1896 was het huwelijksdiner voor Leopold II een geschikte aanleiding om over de zaak-Daens topperleg te plegen met aartsbisschop Goossens, Charles Woeste en de pauselijke nuntius Nava. Leopold II meende dat Daens diende ontmaskerd te worden als de motor van de Christene Volkspartij en als de heimelijke aanhitser van de werklieden tegen de gevestigde sociale orde. De koning liet ook verstaan dat de kerkelijke overheid aan de gelovigen de lectuur van "Het Land van Aelst en De Werkman" moest verbieden. Volgens de vorst verschenen in dat blad immers beledigingen aan het adres van de monarchie.

De tentoongespreide pracht en praal tijdens de huwelijksplechtigheid stond in schril contrast met het hongerloon dat uitbetaald werd aan de kantwerksters. De katholieke kranten prezen het jonge echtpaar de hemel in en schreven uitvoerig over het bruidskleed van prinses Hendrika. In de socialistische pers ontwikkelde zich een polemiek over de onzin van al die pracht en praal. Op 12 februari 1896, de dag na het huwelijk, klaagde de Waalse krant "Le Peuple" onder de titel "L'Exploitation Dentellière" de uitbuiting (door de firma Sacré) van de kantwerksters in Kerksken aan:

Wij ontvangen van een van onze abonnees de volgende brief.

Neerpelt, 9 februari 1896

Geachte Heer Directeur,

Deze morgen las ik in "le Peuple" een artikel van J. Lekeu, getiteld "de verklaring van een kantwerkster" Deze uiteenzetting herinnerde mij aan een omgekeerd verhaal, dat jullie een idee zal geven van de ongehoorde uitbuiting waarvan de kantwerksters het slachtoffer zijn. Herinner jullie, een aantal jaren geleden stemde de stad Brussel een krediet van 100.000 Bfr voor de aankoop van een kanten sjaal voor een lid van de Koninklijke familie. Ik weet niet of het voor de koningin of iemand van de prinsessen was en ik weet evenmin voor welke gelegenheid. En wat gebeurde, een tijdje later bevond een familielid zich bij een vrienden van hen in Aalst, en men stelde een uitstap voor naar de kantschool van Kerksken waar men met de uitvoering van de "sjaal" bezig was. En zie hier wat men vernam uit de mond van de directrice van het klooster die zich van geen kwaad bewust was.

De stad Brussel had 100.000 Bfr gestemd voor de aankoop van een sjaal. De stad Brussel onderhandelde met "La maison Sarcé" voor een bedrag van 80.000 Bfr. De Heer M.L. Sarcé onderhandelde met het klooster van Kerksken voor een bedrag van 25.000 Bfr ! In het klooster van Kerksken werd de sjaal gemaakt in verschillende onderdelen. Al deze onderdelen werden uitgevoerd aan een bepaalde prijs, waarvan ik de precieze som niet met zekerheid kan zeggen. Al wat ik weet is dat de kantwerksters samen nog geen 3.500 Bfr kregen. In die tijd heb ik de rekening gemaakt en ik geloof zelfs dat het nog minder was.

Belangstellenden die zich interesseren kunnen zich informeren bij een zelfstandige kantuitgever, vroegere leerling van de kantschool in de omgeving van het klooster die vast en zeker meer details kan geven over de juiste cijfers. Maar wat denken jullie van de sjaal van 100.000 Bfr die voor "La maison Sacré", die ten slotte maar tussenpersoon was, de som van 55.000 Bfr opbracht, en van het klooster dat ook meer dan 20.000 Bfr op zak stak, terwijl de kantwerksters die hun ogen beschadigden met dergelijk werk een hongerloon ontvangen. Is dit niet schandalig?

Uw Abonné

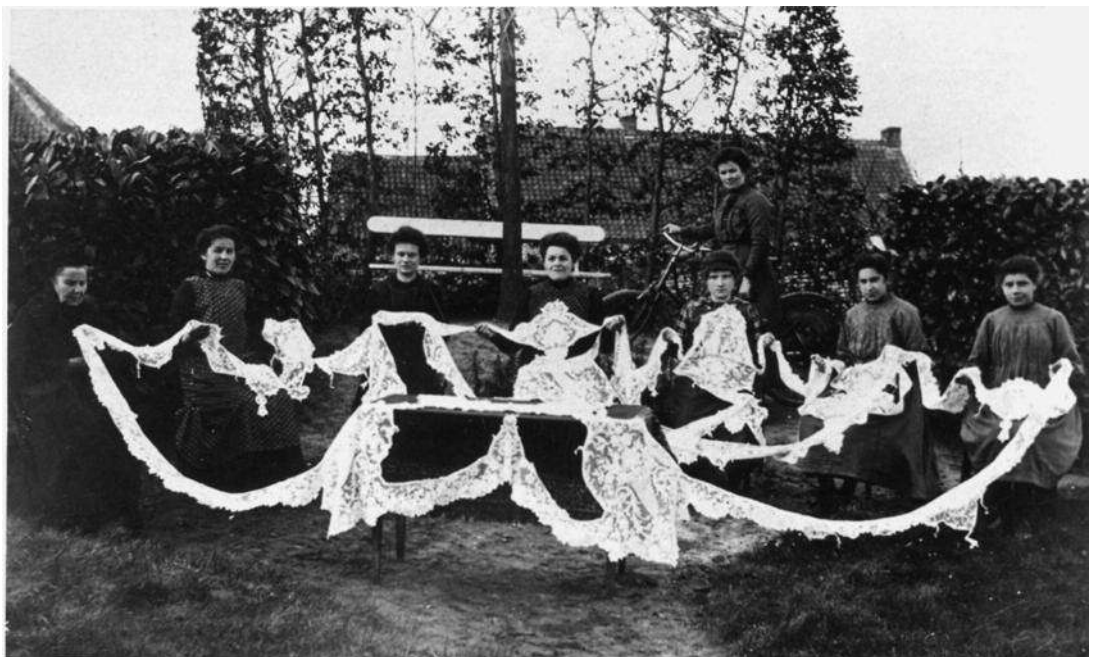
Het artikel over de uitbuiting van de arme kantwerksters werd door andere kranten overgenomen en veroorzaakte een echte rel in het ganse land. Rond 1900 verdiende een goede kantwerkster, die 13 uur per dag werkte, 1.35fr. Ter vergelijking: een brood van 2 kg kostte toen 0,45fr. Het waren de tussenpersonen die het loon van de kantwerksters bepaalden; het loon dat ze uitbetaalden was vaak op het randje van de uitbuiting.

Tevreden over dit prachtig en kunstig werk

Om de gemoederen en de kritiek op het koninklijk huis te sussen werden de arme kantwerksters van Kerkxken vereerd met hoog bezoek. Hierover liet Pastoor Pringels optekenen : “De viool (bruidssluier) der prinses Henriette door de kantwerksters van Kerkxken op de best volmaakte wijze vervaardigd zijnde, hebben er om hun genoeg aan de werkessen uit te drukken 5 gravinnen de parochie den eersten zondag van de vasten bezocht en aan die jonge dochters een achternoenmaal geschonken, bestaande uit hesp, brood, pistolets, oranjeappelen en bier aan welk gastmaal deelnamen de gravinnen d’Oultrmont, Nanderbucht, madame De Smet de Nayer (chef du ministère), madame Brone en madame la comtesse de Mérode de Westerloo.”

“De Denderbode” van 10 maart 1896 berichtte uitvoerig over dit hoog bezoek op zondag 23 februari 1896.

Kerkxken. In zijn nummer van 12 Februari laatst schreef “De Volksvriend” dat men in Loo-ten-Hulle van meening is dat de kantwerksters dier gemeente aan het bruidskleed van prinses Hendrika hebben gearbeid. Dit is onnauwkeurig. De sluiert dienende tot garnituur van het kleed is gemaakt te Kerkxken, onder het bestuur van jufvrouw Catharina Fermon, aldaar woonachtig, en op voorstel van jufvrouw Nathalie Fermon, wonende te Brussel, Regencestraat, nr18.

Kantwerksters circa 1910 . V.l.n.r. Katrien Fermon; Rosa Massé; Anna Fermon; Delfine Lievens; Marie Roelandt; Gudula Roelandt en Josefina Fermpn (met fiets).

De volants of belegsels zijn vervaardigd in het klooster te Kerkxken, onder het bestuur der Eerwaarde Zusters, op voorstel van Mijnheer Sacré van Brussel. Meer dan 225 kantwerksters onzer gemeente hebben daaraan gearbeid. Tevreden over dit prachtig en kunstig werk, had H.K.H. Gravin Van Vlaanderen het verlangen uitgedrukt, de bekwame werksters van Kerkxken een feestmaal aan te bieden. Dientengevolge hebben wij de eer zondag laatst 23 Februari, te Kerkxken eenige edele Damen te mogen ontvangen waaronder de Gravinnen John d’Oultremont, de Merode-Westerloo, Charles van der Burcht, Madame de Smet-de Nayer en Madame Braun.

Om 1 ure 's namiddags, werden de afgevaardigde Damen aan de statie te Haeltert door den heer Burgemeester ontvangen, die hen tot Kerkxken vergezeld. Van in de voormiddag wapperde de nationale vlag aan alle huize; eenieder was te been, en honderden personen uit de omliggende gemeenten kwamen de opgeruimde dorpelingen vervoegen. In de ruime zaal der gemeenteschool waren 260 kantwerksters vereenigd, waar hun een lekker feestmaal werd opgediend. Jufvrouw Marie Meganck, dochter des heeren Burgemeesters, heeft in eene prachtige en wel doordachte rede doen uitschijnen hoe zeer Kerkxken de Koninklijke Familie genegen en dankbaar is voor de eer hun aangedaan. Trouwens evenals nu, bij het huwelijk van prinses Hendrika, hebben de kantwerksters van Kerkxken het bruidskleed van prinses Josephina mogen vervaardigen. (Daverende toejuichingen begroetten deze aanspraak.) Een kantwerkster, in naam harer gezellinnen bedankte Jufvrouw Nathalie Fermon voor al het werk dat zij hun reeds in menige gevallen had bezorgd, beloofde op den weg voort te gaan. Ook stuurde de Eerw. Heer Pastoor een woord van dank toe, aan de heer Sacré. De gravin de Merode bracht eenen heildronk aan de jonge gehuwden, die door een daverend handgeklap werd begroet. Eene kantwerkster dronk op de gezondheid der afgevaardigde Damen. Daarna werden eenige Vlaamsche liedjes gezongen en werd vroolijk gekaut. De fanfaremaatschappij "Vrede en Eendracht" der gemeente voerde eenige stukken uit alsook de "Brabançonne" die rechtstaand aanhoord, levendig werd toegejuicht. Een prachtige bloemtuil door de kantwerksters aangeboden, alsook den tekst der aanspraken, werden door de edele Damen meegenomen, om aan H.K.H. de Gravin van Vlaanderen te overhandigen. Dit genoeglijk feestje, zoo wel gelukt, zal nooit uit het geheugen der inwoners van Kerkxken gewischt worden. J. Tijding.

De verbeelding van uw correspondent kent geen grenzen

De polemiek over het loon van de kantwerkers werd in de socialistische pers opgevoerd als bewijs van de uitbuiting van de werklieden. Kanthandelaar mijnheer Sacré, ere-genodigde te Kerkxken op zondag 23 februari om de kantwerksters in de bloemetjes te zetten publiceerde de volgende dag een antwoord op de aantijgingen in "Le Peuple" van 12 februari en eist een opname van zijn brief op dezelfde plaats en in alle kranten. Over Kerkxken heeft hij nog nooit gehoord en het uurloon van de kantwerksters kent hij ook niet.

"Le Peuple" van 24 februari 1896 publiceerde het recht van antwoord:

Uitbuiting kantwerksters:

De heer Sacré: kanthandelaar rue Bériot 27 Brussel, 21 februari 1896

Mijnheer de uitgever,

In de krant van 12/2 publiceerde u onder de titel "Uitbuiting van de Kantwerkster" een brief van een abonnee. Geen enkel woord van hetgeen hij schrijft is juist. Hij weet zelfs niet voor wie de sjaal (sluier?) bestemd was. Ik wil er uw lezers attent op maken dat er slechts twee kantstukken besteld werden door de stad Brussel. Een werkstuk die geschonken werd aan de Koningin n.a.v. haar zilveren huwelijksjubileum en kostte 12.500 Bfr. Een tweede was een "voille" geschonken aan de Aartshertogin Stephanie ter gelegenheid van haar huwelijk. Dit laatste werd vervaardigd door onze firma voor de prijs van 25.000 Bfr, dit is ver van de 100.000 Bfr. gemeld door uw abonnee. Beide kantstukken werden uitsluitend vervaardigd door kantwerksters uit Brussel, uitgezonderd enkele bloemstukjes. Bijgevolg, droomt uw correspondent, als hij beweert dat de kantwerksters van Kerkxken de stukken vervaardigd hebben. Hij durft zelfs beweren met krasse uitspraken dat de Moeder Overste van het klooster te Kerkxken bevestigde dat:

- 1. De stad Brussel een krediet stemde van 100.000 Bfr.*
- 2. De stad onderhandelde met de firma M.L. Sacré voor 80.000 Bfr.*
- 3. Dat Sacré onderhandelde met het klooster van Kerkxken voor 25.000 Bfr.*

De verbeelding van uw correspondent kent geen grenzen. Hij weet zelfs wat de kantwerksters ontvangen! Hij weet zelfs te melden dat een werkster hem bevestigde dat de ontvangen som van 3.500 Bfr was en zelfs minder! Ik vind het spijtig dat u geen informatie ingewonnen hebt bij het

stadsbestuur alvorens fabeltjes te vertellen van 1001 nacht. Het was nochtans eenvoudig geweest, aangezien jullie waarschijnlijk vrienden en medewerkers hebt in het bestuur.

Mag deze brief verschijnen in de krant, op dezelfde plaats en eveneens de bladen te verwittigen om mijn antwoord te publiceren onder voorbehoud van alle rechten.

Ontvang, mijnheer mijn vriendelijke groeten L. Sacré

N.b. de voile van de Koningin koste slechts 12.500 Bfr. en de voile van de prinses 25.000 Bfr, het spijt ons dat wij het juiste uurloon van de kantwerksters die deze twee kunstwerken gemaakt hebben niet kennen.

Hierna werd tijdelijk de polemiek over de uitbuiting van de kantwerksters in Kerksken afgesloten. Vijf jaar later, in "De Werkman" van 5 april 1901 klaagde kanthandelaar Victor Van Der Haegen moeder- overste van het klooster en kantschool zuster Colomba aan wegens uitbuiting op basis van het artikel in Le Peuple van 12 februari 1896. Zuster Colomba diende Van Der Haegen van antwoord in De Denderbode. Het zou nooit meer goed komen tussen de daensisten en zuster Colombo. Deze aantijgingen van Van Der Haegen zullen in 1910 leiden tot zijn politieke ondergang. Maar dat is een verhaal apart.

Joris De Kegel (Wordt vervolgd)

*Kanthandel Victor Van Der Haegen, Driehoek Kerksken
V.l.n.r. Alfons en Florinne Van Der Haegen, de knecht en Gustaaf Van Der Haegen*